

Kahdeksan surmanluotia

Ätta dödsskott

Suomi 1972. **Tuotantoyhtiö:** Yleisradio TV 1 / Televisioteatteri. **Ohjaus, käsikirjoitus:** Mikko Niskanen. **Kuvaus:** Kimmo Simula, Juhani Voutilainen, Seppo Immonen. **Lavastus:** Jorma Lindfors. **Musiikki:** Erkki Ertama. **Leikkaus:** Jyrki Rapp. **Pääosissa:** Mikko Niskanen (Pasi), Tarja-Tuulikki Tarsala (Pasin vaimo), Paavo Pentikäinen (Reiska), Tauno Paananen (Tanu), Elina Liimatainen (Ellu), Ari Vainiontaus (Ari), Mauno Argillander

(Manu), Kaarlo Wilska (saarnaaja), Yrjö Liehunen (kauppias), Ilmari Piilonen (riistapäällikkö), Sulo Hokkanen (Sulo Kokki), Kalle Kellokangas (Kalle), Olavi Tervahartiala (Taisto Kokki), Harri Väreluoto (nimismies), Riku Rinkama (tuomari), Sakari Niskanen, Sulo Olkkonen, Jorma Lindfors, Toivo Kähkönen (poliisit), Pertti Weckström (lääkäri), Helinä Tevi (vaimon sisar). 135 min

Kun Pihtiputaalla sattui talvella 1969 maata järkyttänyt yhteenotto, jossa neljä poliisia sai surmansa pienviljelijä Tauno Pasasen ampumista luodeista, reagoi Mikko Niskanen muistelmateoksensa *Vaikea rooli* mukaan seuraavasti:

“Pihtiputaan kauhutapahtuma antoi minulle kuin sähköiskun, kytki virran elottomaan tajuntaani. ... Aavistin, ei, tiesin jo aivan heti, että Pihtiputaan laukaukset päättivät pitkän ja johdonmukaisen tapahtumaketjun. Tajusin, ette tässä oli taustalla kokonainen ongelmakenttä, sen maasto oli minulle tuttu. Tajusin myös, että tässä oli minun tehtäväni. En valinnut tehtävää, tehtävä valitsi minut.”

Niskanen ryhtyi suunnittelemaan ja toteuttamaan elokuvaa välittömästi. 80 minuutille budjetoidusta alkuperäisideasta muotoutui vähitellen, monien byrokraattisten vaikeuksien, moraalisten paineiden ja käytännön jarrutusten jälkeen 5 tunnin ja 16 minuutin mittainen eepos, joka esitettiin televisiossa neljässä osassa keväällä 1972 ja josta elokuvateatteri- ja ulkomaanlevitystä varten valmistettiin 2 tunnin 15 minuutin versio. Tietysti pääasiat ja dramaattiset kuviot mahtuvat jälkimmäiseenkin, mutta olennaista olisi nähdä *Kahdeksan surmanluotia* koko pituudessaan ja mieluiten yhteen menoon. Vasta tällöin nousee täyteen mittaan ja tehoon se yksityistapauksen tausta, josta laukaukset lähtevät ja jota Niskanen ennen muuta yrittää näyttää.

Murhenäytelmän tausta on monien suomalaisten arkea: syrjäinen pienviljelijäperhe elämässä kädestä suuhun, ainaisessa taloudellisessa ja sosiaalisessa paineessa, josta vapautuminen tilapäisesti viinankeiton ja sen juonnin kautta kasvaa perustavanlaatuisesti protestiksi muuten niin välinpitämätöntä yhteiskuntaa ja sen edustajia, poliiseja kohtaan; työn ja perhepiirin lämmöllä ja huolella toteutettu arkinen kuvasto, muuttumattomalta tuntuva elämänjärjestys, jota vain vuodenaikojen vaihtelut ja harvat kohokohdat jaksottavat. Kaikki tämä antaa Niskasen elokuvassa täyteläisen kuvan siitä unohdetusta kansasta, jonka protesti maan hallitsijoille näkyi parhaiten Suomen maaseudun puolueen räjähdysmäisenä äänimäärän kasvuna vuoden 1971 eduskuntavaaleissa.

Peter von Bagh on määritellyt *Kahdeksan surmanluotia* suomalaisen elokuvan ensimmäiseksi realistiseksi merkkiteokseksi, realistiseksi samassa mielessä kuin Marx näki Balzacin ja Lenin Tolstoin: että he huolimatta henkilökohtaisista poliittisista mielipiteistään pystyivät luomaan kokonaisen ja pätevän kuvan yhdestä luokasta ja elämänpiiristä (Balzac Ranskan porvaristosta, Tolstoi Venäjän talonpoikaistosta). Bagh toteaa edelleen: “*Kahdeksan surmanluotia* lienee vivahteikkain talousjärjestelmän toiminnasta piirretty kuva elokuvamme historiassa: lähikuva seinää vasten ahdetun ihmisen tilanteesta, perushengityksen tasolla, Ennen muuta elokuva kuitenkin kertoo työstä, sen merkityksestä ja rytmistä. Kuinka työ on kansakunnan rikkauden ainoa lähde. Kuinka sen tulokset sitten riistetään tekijöiltään. Luokkayhteiskunnan lainalaisuudet pistävät yhden

mökinpojan toista vastaan: yhden puolustamaan kodin, kirkon ja yksityisomaisuuden suuria ihanteita, toisen mökkiläiseksi ja molemmille aseet käteen.”

ST